

Huszár Gál (1512?–1575)

„Ennek a sok vihart kavart, s hányatott életében is hatalmas munkát végzett nyomdász-reformátornak – aki nek m veivel kapcsolatban többször kell az els szót használnunk – származásáról, születése idejér l, ifjúságáról konkrét adat nincs birtokunkban” – írta Botta István *Huszár Gál élete, m vei és kora* (Budapest, 1991) cím hatalmas monográfiájában. Botta István alapos munkája azonban szinte mindenre fényt derít, s ezért, ha az ember rátámaszkodva igyekszik Huszár Gálra emlékezni, akkor éppen az adatok b ségével kell szembenéznie.

Üldözött volt szinte egész életében. Els biztos adat vele kapcsolatban: 1553 augusztusában üldözött presbiterként (mai szóval papként) érkezett Magyaróvárra. – A család valamikor a Vas megyei Kemenesalján fekv Vadasülésen jutott birtokhoz. Az 1554. évi összeírás idején telkes nemes volt a Huszár család Nemeskocs és Boba községekben, s a köztük fekv török által elpusztított Vadasülésen. Hogy pontosan hogyan került innen a család Felvidékre, nem tudjuk. Az viszont igazolható, hogy mind az 1529. mind az 1532. évi török hadjárat idején éppen ezekb l a megyékb l menekültek sokan északi irányba. S arról is adatok tanúskodnak, hogy az 1560-as években új nevek jelennek meg birtokosként. – Huszár Gál nevével közben Krakkóban találkozunk: 1536-ban íratkozott be az egyetemre. Itt kaphatta meg teológiai tanulmányai mellett a nyomdász alapokat és az énekekkel foglalkozás szeretetét. 1551/52-ben már Vízkelet (ma: Cierny Brod: fekete gázló) plébánosa. 1553-ban már exkommunikált, kiközösített volt: „A múlt év folyamán Ujlaki Ferenc püspök urunk megkereste levelével a tiszteletreméltó Gallus Anaxiust, a Vízkelet nev birtok plébánosát, hogy járuljon eléje és magát az eretnek fertelem gyalázatától tisztítsa meg. azonban nem ment hozzá, hanem lázadó módon eretnek fertelmet tanított és terjesztett” – olvassuk az exkommunikációs iratban. Az volt az els eljárás Huszár Gál ellen. Nagyon összefogva még azt is mondhatjuk, hogy Huszár Gál élete innen menekülés volt az üldözés ellen. Oláh Miklós ekkoriban kinevezett érsek szinte személyes ellenségének tekintette, s élete minden állomásán feljelentette, s onnan el zte. Talán elég, ha csak állomáshelyeit száboljuk: Magyaróvár, Kassa (itt a nép a börtönb l szabadította ki), Debrecen, Nagyszombat, Komárom, Rózsavölgy, Komját, Pápa. Ujlaki püspök írta kés bb: „Tudjátok meg, hogy a gy ri egyház kanonokja súlyos panaszt terjesztett elénk, hogy létezik egy bizonyos Anaxius melléknév Gál pap Óvár városában, aki gonosz szándéktól vezetettve botrányos dogmát hint el, aki ki van közösítve el ször, másodszer és ki van átkozva, nehogy büntetlenül zavarja Isten egyházát...”

Elképzelhetetlenül termékeny volt üldözött élete. Ha mennie is kellett szinte egész életében, változatlanul és rendfíthetetlenül Krisztus tanúja maradt. Szolgálatát szinte páratlanul sokoldalú volt. 1555-ben a magyaróvári templomba „disputára”, szellemi, teológiai vitára hívták össze az embereket. A hitvita „nagy sokaság el tt ment végbe” és Huszár Gál gy zelmével fejez dött be. 1558 áprilisában ezt írta: „bárki támogatása nélkül oly nagy saját költségemen ebben a kietlen városkában iskolát létesíttem és a tanítványok igen nagy számát

gy jöttem össze hatalmas fáradtsággal és szorgalommal, a szomszéd falvakba is az Isten igéjének h séges szolgáit jelölöm ki.” Innen számoljuk az evangélikus lelkészképzést hazánkban, bár valószínűleg el tte Sztárai Mihály is elkezdte ezt a munkát, hiszen Huszár Gál kés bb a végzeteket hozzá küldte felszentelésre. Ugyancsak 1557-ben Bécsben nyomdai felszerelést vásárolt, de könyvkötéssel is foglalkozott a fáradhatatlan Huszár Gál. Könyveivel is szolgálni akart. 1558-ban egy prédikációs könyvet adott ki *Az Úr Jézus Krisztusnak szent vacsorájáról, kínszenvedésér l, és dics séges feltámadásáról.*

Kiadta Sztárai reformátor és püspöktársa egy könyvét is. Ezután kellett Kassára menekülnie. Az itteni börtön sem törte meg, Debrecenben Melius Juhász Péter püspök több írását adta ki. Élete „f m vének” a *Graduál* mondható. „Nem csupán a magyar templomi éneklés történetének, hanem a XVI. Század magyar irodalmának is egyik legkiemelked bb dokumentuma Huszár Gál 1574-ben Komjátiban készült énekeskönyve” – írta egy református püspök 1955-ben. Ez a könyv pótolhatta az Agendát (szertartáskönyvet) és a prédikációs könyvet is. A *Graduál* templomi használaton túl házi áhítatok célját is szolgálta. „Minduntalan Róla (Istenr l) szóljunk, t hirdessük és magasztaljuk, mind szólásunkkal, beszédünkkel, mind éneklésünkkel házunknál, házon kívül, s a szent gyülekezetekben is” – írja maga a szerz , Huszár Gál. Életér l már csak annyit, hogy Botta István alapos és vitathatatlan kutatása szerint Huszár Gál 1512. október 16-án született és 1575. október 23-án halt meg „azon a napon, amelyet jóval el bb, ép és egészséges állapotában utolsó napjaként nem egyszer megjövendölt” – írta Zakariás Wohniczky kapitány, Huszár Gál nagy tisztelt je. Ennek a jövendölésnek nem a babonához, hanem az akkori orvosi tudásnak van köze, amely szerint a 7. év a változás éve, és 9.7:63 különösen is „veszélyes” esztendő .

Érdemes és méltó, hogy megemlékezzünk róla. Ezt annál inkább is meg kell tennünk, mert mindig „anaxius”-ként, méltatlanként jelölte meg magát. 1862-ben Révész Imre történész még azt írja, hogy a név „méltatlant, külfénnyel nem bírót jelent, ami egyfel l alázatosságot, keresztyéni szerénységet jelöl, másfel l pedig azt jelenthette, hogy nem igényelhette a tudósság azon külfényét s tekintélyét, mel??lyel több társai dicsekedhettek”. Ma már tudjuk, hogy a választott melléknév csak alázatosságot jelölt, mert képzettsége, de f ként hite és szorgalma kiemelked tudásról, m veltségr l és fáradhatatlan, sokoldalú szolgálatról is szólt.

Keveházi László

